

Yapılan Alan Araştırması Seminerlerinin Sunulması ve Deęerlendirilmesi

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DİL VE TARİH COĞRAFYA FAKÜLTESİ
HALKBİLİM BÖLÜMÜ

HLK 220 Alan Araştırması Semineri

KIZILAY VE ÇEVRESİNDE KAHVE FALI

Ankara, Mayıs 2015

KIZILAY VE ÇEVRESİNDE KAHVE FALI

1.TÜRK KAHVESİ VE KAHVE FALI

“ Herkes bilir ki ‘Kahve Yemen’den gelir.’ Yakın zamanlara kadınlar, tabii ki sadece yaşlı olanları, falcı komşuları hallerini görebilsin diye fincanlarını kapatırken Yemenli Şeyh Şazili ruhuna fatiha okurlarmış. Şeyh Şazili 14.yüzyıl sonlarında Yemen’de yaşamış olması muhtemel bir sufi şeyhi. Kahveyi ilk içtiği rivayet edilen ‘ulu’ kişilerden biri; anlaşılan Anadolu diğer rivayetlerden daha fazla Şazili’ye itibar etmiştir.”(Emiroğlu,2001:339-340). Bu bilgiden de anlaşılacağı üzere kahve içtikten sonra fal baktırmak çok eski zamanlardan günümüze kadar ulaşmaktadır. Tek fark fincanı kapattıktan sonra Yemenli Şeyh Şazili’nin ruhuna fatiha artık okunmamaktadır.

İlkel toplumlardan günümüz modern toplumlarına kadar insanlar, doğaüstü inançlara her zaman inanmışlar ve bunun etkisinde kalmışlardır. Bu inançlarının nedeni ise geleceğe olan meraklarıdır. Birçok toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da geleceği öğrenme cazibesine kapılan çoğunluğunu genç kadınların oluşturduğu grup kahve falı ile bu meraklarını gidermektedir.

Kahve falına bakılmadan önce fal için yapılan hazırlıklar vardır. Kahve daima aynı yerden içilmelidir. İçildikten sonra dipte kalan telve karıştırılmamalıdır. Kahve bittikten sonra bir niyet tutulur ve fincan tabağa ters çevrilmelidir. Fincan soğuyunca kaldırılmalıdır soğumadan asla kaldırılmamalıdır. Soğumasını hızlandırmak için ters çevrilmiş fincanın üzerine metal bir eşya konulabilmektedir. İlk önce fincana daha sonra da tabağa bakılır.

“Kahve Fincanına Nasıl Bakılır: Fincan sapından başlayarak hayali bir kutup, ekvator çizgisi ile iki yarılıp dört parça şeklinde elde edilir. Saatin akrep, yelkovanın dönme yönüne göre fala bakılmaya başlanmalıdır. Hayali kutup çizgisinin sağ tarafında kalan şekiller pozitif semboller olarak yorumlanır, hayali kutup çizgisinin sol tarafında kalan şekiller negatif semboller olarak yorumlanır. Hayali ekvator çizgisinin üstünde kalan şekiller için olaylar daha kısa bir zaman sonra gerçekleşecek yorumu yapılmalıdır. Hayali ekvator çizgisi altında kalan şekiller için olaylar daha uzun bir zaman sonra gerçekleşecek yorumu yapılmalıdır. Kahve Tabağına Nasıl Bakılır: Kahve tabağının içindeki telve süzülür, tabak dik şekilde tutulur. Tabağı gözümüzle dört parçaya bölünmelidir. Yorumlar bu bölümlere göre yapılmalıdır. Tabak falında da fincan

falında olduğu üzere renge bakarak başlanılır. Tabağa konan telvenin şekline bakılır, yalnız tabak falındaki yollar her zaman için aşığıdadır. Bu sebeple, çekim kurallarına göre uzanan bu yolların aynı fincan falındaki gibi yorumlamamız gerekir. Tabak falı fincandakileri onaylamak içindir.”(Gültekin,2014:20-21) Fal bakma işi bittikten sonra fincan kapatılmamalıdır yoksa fal bozulur. Kahve fincanını fal baktıran yıkarsa falcının söyledikleri daha çabuk gerçekleşir.

2.FAL KAFELER

Fal kafelerdeki çalışma sırasında gözlemlenen falcılar için ayrı bir bölümün olmasıdır. Burası müşterilerin kahve içtiği bölümden farklıdır. Karanfil sokakta alan çalışması için girilen bir fal kafede kapı orta büyüklükteki bir odaya açılıyordu diğer odalara bu odadan geçiş vardı. İçeriye ilk adım attığınızda göze ilk çarpan kapının önünde yere atılan bozuk paralar olacaktır bunun nedenini sorduğunuzda ise bereket için olduğunu dile getireceklerdir. Bu odada üç tane dört kişilik sandalye ve masadan oluşan oturma yeri dışında duvarın büyük kısmını kaplayan sedir diye tanımlanabilecek oturma yeri vardır. Kapının tam karşısı mutfak onun yanında küçük bir oda ve onun tam karşısındaki kasanın yanında da diğer fal odasından daha geniş bir fal odası bulunmaktadır. Küçük fal odası sadece ayrıntılı tarot bakan falcı için ayrılmış ve randevulu olarak çalışmaktadır yani günün belirli saatlerinde fal bakmak için kafeye gelmektedir. Diğer fal odası kendi içinde üç küçük bölümlere ayrılmış onun dışında ortada kalan kısımda da üç masa ile toplamda altı falcı burada çalışmaktadır. Masalar küçük kare şeklinde ve karşılıklı iki sandalye bulunmaktadır. Bu kısma sadece kahve falı baktırmak için gelen müşteriler tek başlarına alınmaktadır. Burada bulunan altı kadın falcıdan sadece iki tanesi orta yaşlı diğerleri genç kadın falcılardır. İçeriye fal baktırmak için giren müşteri güler yüzle karşılayarak kahve falına bakıp ona olumlu ve mutlu edecek şeyler söyledikleri falcının yanından arkadaşlarının yanına gelen müşterinin yüzünden hemen anlaşılacaktır. Bu kafe çok müşterisi olduğundan bu hiç susmayan kapı zilinden ve randevu için çalan telefondan anlaşılacağı kadarıyla kafede oturan ve sırasını bekleyen müşterilerinin sıkılmamaları için küçük bir kitaplık oluşturulmuştur. Burada her türden kitap bulunmaktadır. İçerideki meraklı bekleyişi azaltmak ve sessizliği bozmak için modern şarkıların çaldığı bir radyo kanalı açılmıştır. Diğer fal kafelerde de durum aynı şekilde işlemektedir. Kahve içilen bölüm ayrı kahve falı baktırmak için ayrılan bölüm ayrı bir yerden oluşmaktadır.

3.FALCILAR

Falcı, fal bakan kişilere denir. Birçok fal türleri vardır. Tarot, su, yıldızname, iskambil ve en çok rağbet gören kahve falı bilindik fal türleridir. Peki, fala neden bu kadar ilgi var? “İnsanlar ekonomik krizden, sosyal sıkıntılardan zaten bunalmış durumdadır. Güzel şeyler duymak istiyorlar. Biz burada onlara pozitif şeyler söylüyoruz, onlar da rahatlıyorlar.” “Biz sadece güzel şeyler söylüyoruz o kadar.” Kadınlar kahve falı baktırmaya neden geliyorlar? “Burada olay falın dışında bir sırdaşlık aslında. Kadın müşterilerim evdeki sorunlarını, özel hayatını, içindeki sıkıntıları bana anlatırlar.” (Çayla,2003). Falcıların verdiği cevaplardan da anlaşılacağı üzere kadınlar hayatın onlara sunduğu sıkıntılardan, üzüntülerden, sorunlardan biraz olsun uzaklaşmak ve gelecekte güzel şeyler olacağını duymak, iyi ve mutlu hissetmek için falcılara gitmektedir.

4.KAHVE FALI BAKTIRANLAR

Fal kafeye gidildiğinde saat öğleden sonra olduğu için kalabalıktı. Fal baktırmaya gelenlerin hepsi genç kadınlardan oluşuyordu. Genellikle iki veya üçlü arkadaş gruplarıyla birlikte gelmişlerdi. Kahve falı baktırmak için gelenler içeri girer girmez kahvelerini nasıl içtiklerini ve hangi falcı için geldiklerini söyleyip arkadaşlarıyla ya da tek başlarına boş bir yere oturup kahvelerini içiyordu. Kimisi ilk defa geldiğinden hangi falcının daha iyi olduğunu öğrenmek için etrafındakilere sorular soruyor kimisi kitaplığa yönelirken kimisi telefonlarıyla ilgileniyor kimisi de arkadaşlarıyla sohbet ediyor ve kahve fincanının soğumasını bekliyordu. İstedikleri falcı da sırası gelen müşteri hemen fincanını alıp falcısının bulunduğu bölüme hızlıca gidiyordu. Falcının yanından çıkan birçok müşteri mutlu gözüküyordu. Bende kahve falını neden baktırdıklarını, neden kahve falını seçtiklerine dair görüşmeler yaptım. Kaynak kişilerin sorulara verdikleri cevaplar.

4.1.Hangi Fal Türüne Baktırmaya Geldiniz?

Bu soruyu sorduğumda aldığım cevabın arasında tarot diyen birkaç kişi dışında en çok kahve falı olduğunu söylediler.

“Kahve falı ve tarot falına baktırıyorum.”(Satı Ekiz, lise öğrencisi)

“Kahve falı ve tarot baktırıyorum.”(Nurdan Ulusoy, üniversite öğrencisi)

“Kahve falına baktırırım.”(Nazlı Çelik, lise öğrencisi)

4.2.Ne Sıklıkla Kahve Falı Baktırarsınız?

Bu sorunun cevabında iki konu dikkat çekmektedir. Birinci konu görüşme yaptığım kişiler öğrenci olduğu için fal kafelerde fal baktırma aralıklarının ayda bir, iki kez ya da ilk kez baktırdıklarını belirttiler. İkinci konu ise gelişen teknoloji ile telefonlarında falcı bacı veya derya abla gibi fal uygulamaları olduğunu bunlara iki, üç günde bir resimlerini çekip gönderdiklerini söylediler.

“Falcının söyledikleri çıktığı zaman tekrar baktırmaya gidiyorum. Bu da iki ayda bir oluyor.”(A.K, lise öğrencisi)

“Fal kafede ilk kez baktırıyorum. Fakat mobil uygulamadan her gün baktırıyorum.”(Büşra Nur Özdemir, öğrenci)

“İki ayda bir baktırırım.”(Şeyma Kalkan, üniversite öğrencisi)

4.3.Kahve Falını Niçin Tercih Ettiniz?

Görüşme yapılan kaynak kişilerin genç olması ve popüler kültür de kahve falının herkes tarafından tercih edildiğinden bu fal türüne yoğunluk artmıştır.

“Kahve falını daha gerçekçi buluyorum. Tarot kağıtlarını başkası yapıyor fakat kahveyi ben içiyorum o yüzden tamamen benimle ilgili şeylerin çıkacağını düşünüyorum.”(Rümeysa Yıldırım, lise öğrencisi)

“Kahve falını hoşuma gittiği için baktırıyorum. Her söylediği çıksa da inanmıyorum.”(Betül Mıkır, öğrenci)

“Ne çıkacağını merak ettiğim için baktırıyorum.”(Büşra Kandemir, öğrenci)

“Herkes kahve falını seçiyor popüler olan o olduğu için ben de kahve falını tercih ettim.”(D.K, öğrenci)

4.4.Kahve Falına Baktırmaya Kiminle Geldiniz?

Genellikle ikili ya da üçlü arkadaş gruplarıyla birlikte gelmeyi tercih etseler de elbette tek gelenler de vardır.

“Bugün tek geldim fakat daha önce kızımınla üniversite sınavından sonra gelmişim.”(M.Ö, hizmet sektörü)

4.5.Kahve Falı Sizin Hayatınızda Ne Öneme Sahiptir?

Kadınların gelecek merakı, falcının söylediklerinin çıkıp çıkmayacağını görme isteği ve bu işi bir eğlence olgusu olarak görmeleri onların hayatlarındaki kahve falının bir özetidir.

“Falcının söylediklerine inandığım için gelecek hakkında daha çok düşünüyorum ayrıca eğleniyorum. Birazda böyle şeylere meraklıyım.”(Rümeysa Yıldırım, lise öğrencisi)

“Hayatımda çok fazla bir önem taşıyor keyfi amaçlı baktırıyorum hem ne demişler fala inanma falsız da kalma.”(Şadiye Öztürk, öğrenci)

“Eğlence amaçlı baktırım çok fazla inanmam fakat neler çıkacağını merak ederim.”(Betül Yirmibeş, üniversite öğrencisi)

5.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kaynak kişiler kahve falını hayatlarında sıradan bir olguya dönüştürmüşler ve popüler kültürün bir getirisi olarak bakmaktadırlar. Her ne kadar bu sebeplerden kahve falına yönelseler de en başta söylediğim gibi kadınların gelecekte ne olacak merakları yani bilinmeyenin vazgeçilemez cazibesi onları fal kafelere ya da telefonlarına falcı uygulamaları indirecek kadar etkiliyor. Tabi ki bu durum sadece kadınların üzerinde etkili değil alanda bulunduğum zamanlarda sayıları üçü geçerse de erkeklerinde bu konuda merakları olduğunu göstermektedir. Toplumun bu konudaki ilgilerini fark eden işletmeciler bu işi hemen bir ticaret olgusuna dönüştürmüşlerdir. Alan çalışması için ilk kez gittiğim fal kafe benim zihnimde loş ışıklı etrafta mum ve tütsülerin olduğu daha mistik bir ortam beklerken fal kafe günümüze uygun modern olarak dekorasyon edilmiş, çalışanların güler yüzlü olduğu ve

günümüz pop müziklerinin çaldığı bir radyo kanalı açılmıştı. Okuduğum yazılı kaynaklar ve gözlemlerim sonucunda günümüz insanının fal kafelere ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Çünkü psikolojik olarak rahatlıyorlar falcıların gelecek hakkında onlara sıkıntılarından kurtulup iyi günler geçireceğini söylemeleri insanlara iyi geliyor bu da pahalı olan psikologlara para veremeyen kişilere düşük ücretli terapi olarak geliyor. Bu yüzden fal kafelerin çok fazla olması hiç de garip bir olay olarak gelmiyor. Bireyin, doğüstü birtakım kudretler vasıtasıyla kendi yaşantısı hakkında ya da başka insanlar ve olaylar hakkında bilgi sahibi olması büyüsel işlemlerde ilişkilidir. Bu durum eski çağlardan günümüze büyüden dine ve daha sonra fal kafelere dönüşerek devam etmektedir.

Falcılar konusunda görüşme taleplerim olumsuz karşılandığından gözlemlerim doğrultusunda şunları söyleyebilirim. Falcılar genellikle genç kadınlardan oluşmaktadır. Daha yakından gözlem yapabilmek için ben de fal baktırdım. Falcının hayatımda olan birkaç sorunu kişilerin isimlerini vererek söylemesi, ileride gerçekleştirmek istediğim planlarımı bilmesi ve gelecekte olacakları söylemesi ve beni yıllardır tanıyormuş gibi duygularımı, düşüncelerimi söylemesi beni etkiledi ve güzel şeyler duymak iyi geldi ama halen daha bu kadar şeyi nasıl bildiğini çok merak ediyorum. Bu merak ve ilgi eski çağlardan günümüze dış formu değişse de içsel olarak büyüsel olanın gücüne inanmaktan gelmektedir. Büyüsel gücü olan insanın sıradan insandan her zaman ayrı bir yere ve konuma koyulmaları da bundandır.

Prof. Dr. Gürbüz Erginer “Her insan, gerek içinde bulunulan durum gerekse gelecekle ilgili birtakım tahminlerde bulunma ihtiyacı duyar. Bunun ansızın doğabilecek olumsuzluklar karşısında yaşamı sürdürebilmek için bir tür zorunluluk olduğunu söylemek pek yanlış olmaz. İşte hangi konuda olursa olsun işlerin nasıl gelişeceği, ilişkilerin hangi yöne gideceği, ne tür beklenti ve tutum alışların oluşturulması gerektiği hakkında hem geçerli bilimsel yöntem ve anlayışa, hem de yaygın dinsel görüşlere uymayan çeşitli yollarla bilgi edinme tekniklerine genel anlamda fal adı verilmektedir. Bu uygulamalar çok eski dönemlerden beri pek çok toplumda yapılagelmektedir. Birey ve toplum için olumsuzdan çok olumlu yönleri görülerek modern toplumda da falın bir tür psikoterapi olduğu görüşü ileri sürülmüştür. Sonuçta fal, insanların çoğu için manevi tatmin yolu olmuş, falcılık da geçim kapısı haline gelmiştir.”(Çayla,2003). Erginer hocamızın da dediği gibi birey için falın bir psikoterapi için gittiğini kaynak kişilerden alınan bilgiler doğrultusunda onaylamak hiçte yanlış olmaz.

Kahve falını çalışma konusu olarak seçmeme kuzenimin her iki günde bir kahve yapıp sonradan da telefonuna indirdiği sanal falcıya fal baktırması sonucu karar verdim. O an fark ettim ki kahve içtikten sonra neden hemen fal baktırma ihtiyacı duyuyoruz? Neden kadınlar fal baktırmak için fal kafelere gidiyor? İşte bu gibi sorular aklıma takılınca bu konuda alan çalışması yapmam gerektiğini hissettim. Alan çalışmasına başladığımda sonradan fark ettiğim ki yaşımla genç olması ve insanların bir başkasına karşı çok güvensiz hissettikleri için falcılar görüşme yapmak istediğimde olumsuz baktılar bende çalışmamı fal baktıranların üzerinden yapmak zorunda kaldım. Tabii bir de fotoğraf çekilmesine izin verilmedi. Alana çıktığımda bu kadar olumsuz şeylerle karşılaşacağımı düşünmediğim için biraz soğudum fakat çalışmama sadece fal baktıranlar üzerinden de olsa devam ettim. Bu yüzden 20 kaynak kişi ile görüşme yaptım. Üç farklı fal kafeye gittim. Alan çalışması için farklı zamanlardan oluşan 4 günümü 2 saat kadar fal kafede geçirdim. Alan çalışmam hakkında öz eleştiride bulunmam gerekirse orta düzeyde bir çalışma yaptığımı düşünüyorum. Aldığım olumsuz tepkiler çalışma azmimi kırdığı için elimden gelenin çok azını kullandığımı düşünüyorum. Böyle düşünmek bir halkbilim öğrencisine yakışmadığını da farkındayım ama bazı şeyleri yaşayarak öğrenmenin en başındayım daha çok yolum olduğu için zamanla bununla da başa çıkarım.

KAYNAKÇA

Çayla, İlker (2003) “Neyse Halimiz Söyler Kafemiz” <http://www.milliyet.com.tr/2003/09/29/sanat/san04.html> (son erişim tarihi: 24.05.2015)

Emiroğlu, Kudret (2001), *Gündelik Hayatımızın Tarihi*, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları

Gültekin, Ahmet Kerim (2014), “Büyüden Dine Ve Fal Kafelere – Doğaüstünün Serüveni”, *Bilim ve Ütopya Dergisi*, sayı:238 sayfa:5-26

Nar, Mehmet Şükrü (2014) “Psiko-Antropolojik Bir Olgu Olarak Fal Üzerine Nitel Bir Araştırma” *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 54, 1, sayfa: 507-524